

Onderzoek: De wapendeals met Israël

Uitgetest op de Palestijnen

De Nederlandse regering koopt raketartilleriesystemen van Israël. Maar raakt Nederland dan niet betrokken bij de Israëlische defensiepraktijken, de bezetting van de Palestijnse gebieden en de schending van mensenrechten?

[Simone Korkus](#)

28 juni 2023 – verschenen in nr. 26



Artillerie van Israel Military Industries, tegenwoordig Elbit Systems , waar het Nederlandse leger deals mee sluit© Wikimedia / Elbit

De Israëlische kranten staan er vol van. Het paradepaardje van de Israëlische defensie-industrie en de Israëlische overheid, de wapenfabrikant Elbit Systems, heeft een megadeal binnengesleept. Het bedrijf verkoopt voor 305 miljoen euro twintig Puls-raketartilleriesystemen aan het Nederlandse leger. Om die deal te faciliteren werd een Status of Forces Agreement (SOFA) tussen Nederland en Israël door de Tweede Kamer gejaagd. Volgens woordvoerders van de ministeries van Defensie en Economische Zaken is er een aantal onderhandelingsrondes aan vooraf gegaan; niet ongebruikelijk voor verdragen. De overeenkomst regelt de aanwezigheid van bewapende Nederlandse en Israëlische militairen op elkaars grondgebied en informatie-uitwisseling. Het contract met Elbit en het achterliggende Memorandum of Understanding zijn zo geheim dat zelfs de Tweede Kamer geen inzage krijgt.

Nederland koos voor de Israëlische Puls in plaats van het Amerikaanse Himars-systeem van Lockheed Martin, terwijl beide systemen voldoen aan de functionele eisen van het Nederlandse ministerie van Defensie. Himars is een van 's werelds meest geavanceerde raketartilleriesystemen, dat in de Oekraïense strijd tegen Rusland met succes wordt ingezet. Waarom is dan de keuze op de Puls gevallen? Na een versnelde procedure van slechts zes maanden viel volgens staatssecretaris

Christophe van der Maat de keuze op Elbit omdat de Puls meer raketten kan meevoeren, de raketten goedkoper zijn en de systemen sneller beschikbaar zijn. Bovendien kunnen ze direct geplaatst worden op voertuigen waarvan Defensie er al honderden in gebruik heeft.

De aankoop werd bijna geruisloos door de Tweede Kamer bekrachtigd. Vragen van Tunahan Kuzu (Denk) over de grondwettelijke plicht van de regering om mensenrechten te waarborgen en de opmerking van Frank Futselaar (SP) dat Israël toch geen normaal land met een normaal leger is, werden door minister van Defensie Kaja Ollongren weggebonjourd met de haast profetische opmerking: 'Samenwerking met Israël mag nooit de bezetting van Palestijnse gebieden faciliteren of versterken.' Minister van Buitenlandse Zaken Wopke Hoekstra voegde toe dat Nederland zich binnen Europa inzet voor het gezamenlijk uitspreken van zorgen over annexatie door Israël van de bezette gebieden. Daarmee was de kous af.

Natuurlijk is Nederland niet het enige land dat wapens uit Israël betreft. Sinds de Russische aanval op Oekraïne investeren Navo-landen in hun legers en hebben ze afgesproken dat in 2024 twee procent van het bbp naar defensie gaat. Ook landen als Duitsland, Finland, Denemarken en Zweden hebben miljardendeals met Israël gesloten. De Israëlische wapenindustrie draait beter dan ooit en behoort tot de top-tien in de wereld. In 2022 exporteerde het land voor meer dan 12,5 miljard dollar aan defensiematerieel – vijftig procent meer dan drie jaar ervoor. Bovendien is het voor Israël een kans om de banden met de Navo en de EU te versterken. 'Als je een veiligheidsdimensie aan je relatie toevoegt, verhoog je de aantrekkelijkheid als land', zegt Haim Regev, Israëls ambassadeur voor de EU in de Israëlische krant *Haaretz*.

Nederland en de andere Europese landen associëren zich met het Israëlische defensiecomplex. In hoeverre worden ze dan zelf ook betrokken bij de Israëlische defensiepraktijken, de bezetting van de Palestijnse gebieden en de schending van mensenrechten? Een Israëliisch gezegde luidt: als je met een hond naar bed gaat, sta je met vlooiën op.

Het directoraat voor de internationale samenwerkingen van het Israëlische ministerie van Defensie schrijft op zijn website dat de defensieproducten '*combat proven*' zijn. Het Israëlische Export Institute legt eufemistisch uit dat de voortdurende behoeften van het land om terreur te bestrijden en noodsituaties te beheersen een uniek platform creëren voor Israëlische bedrijven om hun nieuwe technologieën in het veld te testen. Israël heeft door de bezetting van de Palestijnse gebieden en de conflicten met omringende landen veel kennis opgedaan in asymmetrische controle, oorlogvoering, terreurbestrijding en beteugeling van minderheden en steekt niet onder stoelen of banken dat het wapens test in met name de bezette gebieden.

Afnemers kunnen defensieproducten '*off the shelf*' kopen en hebben de garantie dat Israël met die producten in het veld ervaring heeft opgedaan. Dat bespaart de klant tijd in ontwikkelen en testen. Na operatie 'Gegoten Lood' – de grootste operatie van het Israëlische leger op de Gazastrook in 2008 en 2009 waarbij zowel de luchtmacht, infanterie als artillerie werd ingezet en die volgens Israël aan meer dan elfhonderd Gazanen (waaronder driehonderd burgers) en negen Israëlische soldaten het leven kostte – werd Yoav Galant, de bevelhebber en militaire strateeg van de operatie en de huidige minister van Defensie, geïnterviewd voor de documentaire *The Lab*. Hij legt uit waarom deze operatie een succes is: 'De ratio was een belangrijke factor. Er zijn dus zo'n tien Israëlische soldaten gedood ten opzichte van achthonderd terroristen en driehonderd burgers. Dus de ratio is 1:80 en 1:30. Dat is tien tot dertig keer beter dan enige westerse operatie van de afgelopen jaren. Buitenlandse militairen hebben ons zelfs gefeliciteerd.' Na deze operatie steeg de Israëlische export van wapens met tien procent.

Nederland heeft op grond van Europees recht de plicht om te onderzoeken of een wapenleverancier betrokken is bij mensenrechtenschendingen, zegt mensenrechtenadvocaat Liesbeth Zegveld. 'Als je als regering wapens aanschaft waarvan je weet dat die direct met misdrijven of grove mensenrechtenschendingen verbonden zijn, dan verbind jij jezelf daarmee aan die mensenrechtenschendingen', zegt ze. Dit geldt sowieso voor de export van Nederland naar Israël en zou zeker ook voor de import van wapens uit Israël moeten gelden. De regering zou dus volgens Zegveld moeten onderzoeken of Elbit Systems bij schendingen van mensenrechten is betrokken voordat de deal wordt gesloten.

'Alsof Nederland met smaak een Double Big Mac eet en tegelijkertijd klaagt over de calorieën'

Woordvoerders van de ministeries van Defensie en Economische Zaken leggen uit hoe het risico dat samenwerking met Israël de bezetting van de Palestijnse gebieden faciliteert contractueel en feitelijk wordt beperkt: 'Nederlandse invulling van het grondgebied van Israël is binnen de internationaal erkende grenzen van Israël van voor 1967 (*Israël zonder de bezette Westoever, Gazastrook, Golanhoogvlakte en Oost Jeruzalem – sk*) en biedt daarmee een waarborg dat geen activiteiten kunnen plaatsvinden buiten die grenzen. (...) De defensiesamenwerking met Israël vindt altijd plaats binnen de internationaal erkende grenzen van Israël van voor 1967. Dat wil zeggen dat op geen enkele manier samen wordt gewerkt in de door Israël bezette gebieden. (...) Elbit Systems is gevestigd binnen deze internationaal erkende grenzen van Israël.'

Maar in het verdrag is die territoriale beperking voor de staat Israël niet aangebracht. Overigens is een van de vestigingen van Elbit Systems geregistreerd in Bnei Yehuda, aldus B144, de Israëlische telefoonwebsite van Bezeq. Bnei Yehuda is een nederzetting op de Golanhoogvlakte.



Artist impression van een Puls-artilleriesysteem. Nederland kocht twintig stuks© Elbit Systems

De achttienduizend werknemers van Elbit Systems zijn in Haifa, Netanya, Holon en Ramat Hasharon gevestigd in moderne *high tech* gebouwen. Het bedrijf heeft een overzichtelijke *corporate* structuur

met een transparant personeelsbeleid. Een interview met een van de directeuren zit er echter niet in. Het bedrijf mag niets over zijn klanten zeggen, benadrukt een woordvoerder.

Onderzoek in openbare bronnen levert meer op. Elbit Systems is de grootste particuliere wapenfabrikant van Israël en zit enorm in de lift. Het bedrijf heeft een hechte relatie met het Israëlische veiligheidsapparaat en levert twintig procent van zijn productie aan de Israëlische defensie, de rest is voor de export.

De orderportefeuille is de laatste vier jaar gegroeid naar ruim vijftien miljard dollar, volgens een powerpointpresentatie van Elbit. Dat kunnen de huidige productielijn, het personeelsbestand en de *supply chain* helemaal niet aan en dus kun je als klant een achterstand in productie en leveranties verwachten. Elbit verzekert dat er maatregelen zijn genomen. Volgens de ministeries van Defensie en Economische Zaken worden de eerste vier Puls-raketartilleriesystemen eind 2023 uit voorraad aan Nederland geleverd, de eerste systemen uit de serieproductie in 2025. Bovendien hebben Elbit en het Duitse KMW een contract getekend voor de doorontwikkeling van raketartillerie en Europese productie van de EuroPuls.

Vanwege de enorme groei wil Elbit zijn fabriek naar het nieuw geplande industriegebied in de Negev verhuizen. Het is een groot ontwikkelingsplan waarbij ook andere industrieën, huizen, scholen en winkels in de woestijn worden gecreëerd. Elbit krijgt een fabriek met testzones van in totaal 11.300 hectare. Voor het ontwikkelingsplan moeten volgens de ngo Bimkom 1213 bedoeïenendorpen worden gesloopt. 36.000 bedoeïenen zullen ontheemd raken.

In de loop der jaren kocht Elbit diverse bedrijven op, in binnen- en buitenland. Zo werd het in 2018 eigenaar van Israel Military Industries (IMI), de fabrikant van het Lynx-raketlanceersysteem dat voor de Israëlische defensie de naam Lahav draagt en inmiddels is omgedoopt tot Puls (Precise & Universal Launching System). Dit is het raketartilleriesysteem dat de Nederlandse regering zojuist heeft aangeschaft. IMI heeft ook clustermunities geproduceerd. Clustermunities zijn verboden door het verdrag inzake clustermunities van december 2008. Het gaat om bommen die uit elkaar vallen in kleinere bommen als ze hun doel naderen en ze staan bekend om het hoge aantal burgerslachtoffers dat ze maken. Israël heeft dit verdrag echter niet ondertekend.

‘Nederland handelt in strijd met de betamelijkheid door een deal te sluiten met Elbit’ Systems

Weliswaar heeft Elbits vice-president David Vaknin in 2019 met de hand op het hart beloofd dat IMI geen clustermunities meer zou produceren, toch verschenen er een jaar later berichten in de Israëlische Hebreeuwse pers dat het leger Elbits nieuwe Raam Eitan-raketten gaat gebruiken. Volgens de Israëlische nieuwssite *YNet* van 8 december 2020 zijn de Raam Eitan-raketten clusterbommen die op MLRS (*multiple launch rocket systems*), zoals de Puls, kunnen worden gebruikt.

In Israël wordt Elbits technologie ingezet voor bewaking van de afscheiding die Israël bouwde langs de bezette Westelijke Jordaanoever en de afscheiding langs de Gazastrook. Tegelijkertijd houden Elbits drones Palestijnen op de Gazastrook en de Westoever in de gaten en voeren die ook precisieaanvallen uit. Elbit levert 85 procent van de drones van het Israëlische leger, aldus *IsraelDefense*, het tijdschrift van Defensie.

In *The Jerusalem Post* schreef woordvoerder Anna Ahronheim van Elbit twee jaar geleden vol lof over de operatie ‘*guardian of the walls*’, de elf dagen durende aanval van Israël op Gaza waarbij algoritmen en codes een nieuw programma ontwikkelden en zwermen van Elbits drones Gaza verkenden. Het was de eerste AI-oorlog ter wereld, meldde Ahronheim. Volgens het *humanitarian*

office van de VN werden er 248 Gazanen gedood, waaronder 129 burgers, en 1042 huizen en bedrijven zwaar beschadigd.

De documentaire *The Lab* van Yotam Feldman uit 2012 laat zien dat het langsepende conflict met de Palestijnen een uniek laboratorium voor het testen van technologie en ideeën voor oorlogsvoering vormt. Het buitenland is zeer geïnteresseerd in die ervaring. Tijdens conferenties voor buitenlandse klanten prijst een netwerk van generaals, politici en particuliere wapenbedrijven met behulp van video's de producten aan alsof het speelgoed en computergames betreft. De filmmaker zoomt tijdens een van die conferenties in op tentoongestelde wapens die gebruikt zijn bij Israëlische invallen in Nablus en Jenin op de Westoever.

In een close-up komt het Lynx-raketartilleriesysteem van IMI, de latere Puls, vol in beeld. Op de vraag waarom er zo'n vraag is naar Israëlische wapens antwoordde de toenmalige minister van Industrie, Benjamin Ben-Eliezer: 'Omdat ze getest en uitgeprobeerd zijn en dat brengt Israël miljarden dollars in het laatje.'

Hoe ver de presentaties tijdens die conferenties soms gaan, beschrijft Anthony Loewenstein in zijn dit jaar verschenen boek *The Palestine Laboratory: How Israel Exports the Technology of Occupation Around the World*. Een expert van de illegale wapenindustrie, Andrew Feinstein, bezoekt een van de conferenties van Elbit Systems op de Paris Airshow. Het bedrijf laat volgens Feinstein aan een select gezelschap van potentiële internationale klanten een video van de 'killer drones' zien. Ze verkennen Palestijns terrein en liquideren een doelwit. Maanden later komt Feinstein tot de ontdekking dat Elbit livebeelden van een echte militaire actie heeft getoond waarbij echte Palestijnen zijn gedood.

Elbit Systems heeft zelf nooit bevestigd dat bij het gebruik van zijn producten burgerdoden zijn gevallen of dat het promotiemateriaal met livebeelden van gerichte eliminaties heeft vertoond.

Ter promotie toonde Elbit Systems beelden van een militaire actie waarbij Palestijnen zijn gedood

Elbit en het Israëlische militaire complex zijn ook meerdere keren in opspraak geraakt door wapenverkoop aan duistere regimes. Volgens Eitay Mack, de Israëlische mensenrechtenadvocaat die Israël en het defensiecomplex voor dergelijke zaken juridisch aanpakt, zijn er onder meer wapens geleverd aan het Zuid-Afrikaanse apartheidsbewind, aan Rwanda tijdens de genocide in 1994, aan Guatemala onder het regime van dictator Efraim Rios Montt, aan Nicaragua, El Salvador, Honduras, Argentinië, Chili en het door oorlog verscheurde Zuid-Soedan. 'Sinds 2007 heeft Israël iedere wapendeal, ongeacht of de koper mogelijk een racistische dictatuur is en zich schuldig maakt aan genocide, goedgekeurd', zegt Mack. Hij wijst ook op Israëls defensie-exporten naar Azerbeidzjan. Volgens het Stockholm International Peace Institute is Israël verantwoordelijk voor bijna zeventig procent van de wapens van Azerbeidzjan. In ruil daarvoor voorziet Azerbeidzjan, volgens de Azerbeidzjaanse nieuwswebsite *Azernews*, Israël van olie en toegang tot Iran. De grens tussen Iran en Azerbeidzjan is 670 kilometer lang. Er wordt al lang gespeculeerd dat Israël Azerbeidzjan gebruikt als lanceerplatform voor geheime operaties in Iran.

In het conflict tussen Azerbeidzjan en Armenië in 2020 over Nagorno-Karabach werd de helft van de bevolking, zo'n negentigduizend mensen, verdreven. Elbit Systems zou de surveillance-, aanvals- en zelfmoorddrones die in die oorlog werden gebruikt hebben geleverd. In de documentaire van de oorlogscorrespondent Itai Anghel van maart 2021 zijn talloze Israëlische drones, waaronder de Elbit Hermes 450 en 900, te zien tijdens een militaire parade in Azerbeidzjan. Ook de Lynx-artilleriesystemen werden volgens *Military Today* in Nagorno-Karabach ingezet. Amnesty International zegt dat Azerbeidzjan ook Israëlische clusterprojectielen heeft gebruikt.

Het meest recente voorbeeld van Israël's wapenhandel met duistere regimes is Myanmar. In 2020 heeft het Internationaal Gerechtshof dat land bevolen om de Rohingya-bevolking tegen genocide te beschermen. Zonder veel succes. 'Ik ben al sinds 2017 bezig met de wapendeals die Israël ondanks een internationaal embargo met Myanmar afsloot', zegt Mack. 'Er vond en vindt in Myanmar een genocide plaats van het moslim-Rohingya-volk. Na mijn petitie bij het Hooggerechtshof verklaarde Israël in 2018 dat het de wapenverkoop aan Myanmar zou staken, maar we hebben bewijs dat het ministerie van Defensie gewoon doorging en elke paar maanden ontdekken we iets nieuws. De door Elbit geleverde surveillance-drones van vóór 2018 werden door de militaire junta tegen de Rohingya's gebruikt. Er is een massaal cyberbewakingssysteem waarmee je de mensen in de bergen kunt bespieden. Het is een zeer ernstige schending van de mensenrechten.' Mack waarschuwt de Nederlandse overheid tegen te hechte banden met Israël. 'Door met Elbit Systems en dus de Israëlische staat in zee te gaan vormt Nederland als het ware het deken, de cover-up, voor die deals met landen als Azerbeidzjan en Myanmar. Nederland heeft geen een-op-een-relatie met Elbit. Jouw partner is het hele defensiecomplex.'

Mack schetst een Israëlisch militair ecosysteem waarbij alles met elkaar verbonden is en dat zichzelf in stand houdt. Israëlische wapenbedrijven zijn verplicht om aan het Israëlische leger tegen gereduceerde prijzen te leveren. Om rendabel te zijn moeten ze dus exporteren. Voor de verkoop naar het buitenland ondersteunen de Israëlische overheid en het leger ze met licenties en PR waarin gezegd wordt dat de producten *battle proven* zijn.

De bedrijven hebben het leger nodig omdat hun producten in de praktijk worden getest. De ervaring en data van het leger zijn weer belangrijk voor de fabrikant bij de ontwikkeling van nog geavanceerdere wapens. Soms worden er dan risico's genomen, ook met de Israëlische bevolking. Tijdens de laatste vijandigheden met Gaza van 9 mei werd het nieuwe afweersysteem David Sling voor het eerst gebruikt. Uzi Rubin, voormalig hoofd van de directie afscheidingsmuur van het ministerie van Defensie, vertelt op de Israëlische legerradio Galei Tzahal: 'We hadden ook de Iron Dome kunnen inzetten, maar dit was een geweldige kans om de David Sling met echte raketten uit te proberen. Het droog testen kost namelijk een vermogen.'

Door de grote buitenlandse vraag kunnen de militaire productielijnen continu draaiende gehouden worden. Als er een grote oorlog zou uitbreken heeft Israël dus direct een wapenoverschot en is het onafhankelijk. 'De sterke wapenindustrie beïnvloedt de besluitvorming van de regering en het leger en omgekeerd beïnvloedt het overheidsbeleid de besluitvorming in de bedrijven. Zo heeft Elbit mogelijk wapens aan Azerbeidzjan verkocht omdat het land belangrijk was voor de Israëlische politiek. Israël wordt omringd door vijandige landen en voelt de dreiging van Iran. Het is permanent voorbereid op mogelijke confrontaties.'

In Israël gaat bijna iedere joodse man drie jaar het leger in en die blijft daarna nog zo'n twintig jaar in reservendienst. Voor vrouwen is de dienstplicht anderhalf jaar. Afgezwaaide soldaten en officieren worden medewerkers van bijvoorbeeld Elbit of zitten in het bestuur van een wapenfabriek, maar ook in de regering. De ervaring die ze in het leger hebben opgedaan, wordt in hun werk weer toegepast. Ook hun vaders, moeders en vrienden begrijpen hoe defensie werkt. De Israëlische samenleving is doordeesemd van het militaire gedachtegoed. Zo ontstaat een volledig systeem om wapens te produceren, te testen, te gebruiken en te verkopen en de verkoop te verbeteren door resultaten te laten zien.

Een Israëlisch gezegde luidt: als je met een hond naar bed gaat, sta je met vlooien op



De Al-Quds Brigade van de Islamitische Jihad bij een gebouw dat getroffen werd door Israëlische aanvallen. Gaza, 9 mei © Yousef Masoud / SOPA Images / LightRocket via Getty Images

Volgens Zegveld heeft de Nederlandse staat overeenkomstig met Nederlands recht een zorgplicht. Bij export van Nederlandse goederen naar Israël toetst het daarom zorgvuldig of ze kunnen worden gebruikt bij schendingen van mensenrechten of humanitair oorlogsrecht en als dat risico bestaat, weigert het om een exportlicentie te geven. Datzelfde risico bestaat omgekeerd als Nederland wapens uit Israël importeert. 'Je zou kunnen stellen dat de regering in strijd handelt met de maatschappelijke betamelijkheid door een overeenkomst te sluiten met Elbit Systems, dat bekendstaat als partij die meermaals mensenrechten heeft geschonden. Zeker als het verband zo direct gelegd kan worden tussen de aanschaf van concrete wapens en mensenrechtenschendingen. Nederland zou zich daarvan moeten vergewissen alvorens tot aanschaf over te gaan. Juist door het zo algemeen te houden maakt Nederland zich er gemakkelijk van af.'

Maar ach, zegt Mack, de Nederlandse regering doet al jaren zaken met het Israëlische militaire ecosysteem. En ook op ander gebied bestaan hechte banden tussen Nederland en Israël. Zo neemt het Nederlandse leger binnen de European Union Border Assistance Mission deel aan de grensbewakingsoperaties aan de grensovergang Rafah in de Gazastrook, aldus de website van de Nederlandse defensie. Het monitort en evalueert of de Palestijnen zich aan de regels houden.

Voorts zijn er de contacten met Elbit zelf. Uit diverse publicaties blijkt dat een dochterbedrijf Nederlandse gevechtsvliegtuigen op de luchtmachtbasis Woensdrecht onderhoudt. Ook vlogen Elbit-drones voor Nederland in Afghanistan en in 2015 bestelde Nederland gevechtsvesten van Elbit. De Nationale Politie sloot in 2019 een contract voor een digitaal inlichtingensysteem – de zogenaamde tapsystemen – met Elbits dochter Intelligence Ltd. Intussen probeert een team van Israëlische en Nederlandse technici al meer dan drie jaar om die tapsystemen operationeel te maken. Maar volgens een brief van 4 oktober 2022 aan de Tweede Kamer duurt het nog tot eind 2023 voordat de

systemen gebruikt kunnen worden. Sinds 2011 werkte de Nederlandse politie samen met NICE Systems, dat in 2015 door Elbit werd overgenomen.

Het Nederlandse leger kocht 4300 nachtzichtkijkers, draagbare communicatieapparatuur, boordcomputers en afweersystemen voor legervoertuigen bij het bedrijf. Totale waarde: ruim 150 miljoen euro.

In 2021 kondigde Elbit Systems aan dat het onder leiding van BAE Systems Hägglunds gepantserde gevechtsvoertuigen van de Koninklijke Landmacht zou uitrusten met Iron Fist APS en elektro-optische commandantvizieren. In juli 2021 trad het Nederlandse ministerie van Economische Zaken op als medeorganisator van een bedrijvendag om het Israëlische Elbit te promoten bij het Nederlandse bedrijfsleven. Elbit produceerde met het Nederlandse defensiebedrijf Thales de zogenaamde 'smart' soldatenvesten en sloot in 2022 een contract met Fokker Services Group voor de levering van militaire vliegeropleidingen en onderhoud van vliegtuigen. Nederlandse partners zijn belangrijk voor Elbit omdat ze de kans op eventuele volgende defensieopdrachten verhogen.

Elbit Systems

Elbit werd in 1966 opgericht en is uitgegroeid tot het beursgenoteerde concern Elbit Systems. De vele dochterondernemingen zijn actief in een breed scala van defensiegebieden, waaronder lucht- en ruimtevaart, land- en marinesystemen, commandovoering, controle, communicatie, computers, inlichtingen, bewaking en herkenning. Elbits omzet bedroeg in 2022 zo'n 5512 miljard dollar. De aandelen van Elbit Systems zijn de laatste tien jaar met 492 procent gestegen. Met een personeelsbestand van achttienduizend mensen behoort Elbit tot de grote werkgevers in Israël. Het heeft internationale kantoren in onder meer Duitsland, Zweden en de Verenigde Staten en produceert tegenwoordig ook in het buitenland. De Verenigde Staten waren vorig jaar goed voor meer dan een miljard dollar van de verkopen en is de belangrijkste markt, maar er komen steeds nieuwe markten bij. Elbit ziet potentiële klanten in de Verenigde Arabische Emiraten, Bahrein en Marokko, die goed zijn voor een defensiebudget van 34 miljard dollar.

Een niet onbelangrijke vraag is hoe Israël aankijkt tegen het beleid van de Nederlandse regering. Wordt het dubbelspoor waarbij Nederland enerzijds de bezetting van de Palestijnse gebieden formeel afkeurt doch anderzijds Israëlische defensieproducten afneemt door Israël begrepen?

Mack schudt zijn hoofd. 'Israël ziet die kritiek als een grap, omdat Nederland gewoon zaken doet met en producten afneemt van een voor de Israëlische regering zeer belangrijk defensiebedrijf. Een bedrijf dat wapens levert die tegen Palestijnen worden gebruikt, maar ook aan foute landen waaraan de Nederlandse overheid zelf niet rechtstreeks zou verkopen.'

De Nederlandse regering en de andere EU-landen maken hun *end game* niet bekend, vindt Mack. 'Hoe zien zij het einde van het Israëlisch-Palestijnse conflict, de toekomst van het Palestijnse volk en de status quo? De tweeslachtige houding verzwakt de mogelijkheid van de Nederlandse regering om Israël en zijn beleid ten aanzien van de Palestijnse gebieden te bekritisieren. Concreet betekent het dat als de vertegenwoordigers van beide landen aan tafel zitten de bezetting niet tot de eerste gespreksonderwerpen behoort. Nederland gedraagt zich alsof het naar McDonald's gaat, met smaak een Double Big Mac naar binnen werkt en tegelijkertijd klaagt over de calorieën.'

De Israëlische minister van Defensie, Yoav Galant, legt in de film *The Lab* het gedrag van westerse landen pijnlijk bloot. 'Terwijl ze ons veroordelen vanwege de hoeveelheid burgerslachtoffers in Gaza, sturen ze hun officieren naar ons toe om te leren hoe wij tot zo'n lage ratio zijn gekomen. Dat heet hypocrisie.'

Het voorstel voor de Status of Forces Agreement ligt nu ter behandeling in de Eerste Kamer. Enkele senatoren hebben vragen gesteld. De regering heeft tot 28 juni de tijd om te antwoorden.

Voorpublicatie
Nr. 26 / 2023